

Streszczenie rozprawy doktorskiej

Leki recepturowe to produkty lecznicze sporządzane w aptekach na podstawie recepty lekarskiej. Są produktami z wartością dodaną, jeśli z przyczyn medycznych, farmaceutycznych lub osobistych są one potrzebne konkretnemu pacjentowi lub konkretnej grupie populacji mającej konkretne potrzeby. Sporządzanie leków recepturowych to usługa farmaceutyczna przypisana aptekom (ogólnodostępnym, szpitalnym, zakładowym). Uprawnionymi do ich sporządzania są osoby posiadające tytuł zawodowy magistra farmacji lub technika farmacji.

Celem pracy była analiza i ocena sektora leków recepturowych sporządzanych w aptekach ogólnodostępnych na przykładzie województwa warmińsko-mazurskiego. W pracy skoncentrowano się na czynnikach charakteryzujących ten sektor, takich jak: liczba, wartość, populacja pacjentów, czy specjalność lekarzy przepisujących leki recepturowe. Pozyskano też opinie pacjentów, farmaceutów i lekarzy o tych lekach.

Do przeprowadzenia analizy wykorzystano informacje dotyczące 10 516 leków recepturowych. Informacje obejmowały wiek i płeć pacjentów, specjalność lekarzy wystawiających receptę, postać, skład, datę sporządzenia oraz wartość cenową leku recepturowego. Źródłem informacji były raporty apteczne opisujące rozchód 7812 leków recepturowych w latach 2011-2013 oraz 2704 oryginalne recepty na leki recepturowe. Ponadto przeprowadzono badanie ankietowe pod nazwą "Rynek leków recepturowych", które dostarczyło informacji o opiniach pacjentów, farmaceutów i lekarzy o lekach recepturowych. Badanie posiadało pozytywną opinię Niezależnej Komisji Bioetycznej do Spraw Badań Naukowych przy Gdańskim Uniwersytecie Medycznym nr NKBBN/555/2014-2015.

Stwierdzono, że sektor leków recepturowych w województwie warmińsko-mazurskim kształtują głównie lekarze dermatolodzy i pediatrizy poprzez przepisywanie przede wszystkim maści i roztworów. Podstawowe substancje stosowane do ich sporządzania to glikokortykosteroidy (hydrokortyzon), kwasy organiczne (kwas salicylowy) i kwasy nieorganiczne (kwas borowy).

Ustalono, że leki recepturowe są sporządzane dla pacjentów w każdym wieku, dwa razy częściej dla kobiet, niż mężczyzn. Pacjenci cenią sobie fakt, że przepis leku recepturowego jest specjalnie dostosowany do ich przypadku chorobowego. Poza tym, nie mają problemów z dostępnością tych leków, ze względu na dużą liczbę aptek, obowiązek

posiadania przez apteki pomieszczeń i urządzeń do receptury aptecznej oraz niski koszt (93% leków recepturowych jest współfinansowanych przez Narodowy Fundusz Zdrowia).

Stwierdzono, że farmaceuci nie mają trudności ze sporządzaniem leków recepturowych, jednakże koszt ich sporządzenia (*taxa laborum*) nie pokrywa poniesionych nakładów związanych z zatrudnieniem personelu oraz utylizacji niewykorzystanych substancji.

Zarówno lekarze, jak i farmaceuci podkreślają ważne znaczenie leku recepturowego w terapii personalizowanej. Zaobserwowano, że mimo dużej liczby zaawansowanych technologicznie gotowych produktów leczniczych produkowanych przez przemysł farmaceutyczny, sporządzanie leków recepturowych jest niezbędne do pełnego zaspokojenia potrzeb pacjentów, w szczególności pacjentów pediatrycznych (przygotowanie dawek dla dzieci z gotowych produktów leczniczych przeznaczonych dla osób dorosłych, np. z tabletek stosowanych w chorobach układu krążenia) oraz ze schorzeniami dermatologicznymi, w tym chorych na łuszczycę (przygotowanie maści o różnym stężeniu składników). Możliwość zapisywanie dawek, które nie są dostępne w komercyjnych produktach leczniczych jest doceniana przez lekarzy. Ponadto, lekarze podkreślają, że równie cenna jest możliwość ordynowania leków poza wskazaniami wynikającymi z dokumentów rejestracyjnych. W ich opinii lek recepturowy zapewnia pacjentowi poczucie szczególnej opieki medycznej.

Z badań i analizy wynika, że w opinii lekarzy i farmaceutów leki recepturowe wykazują się dobrą jakością. Mają jednak zastrzeżenia do braku badań klinicznych potwierdzających ich skuteczność i trwałość (stabilność) oraz braku systemu monitorującego działania niepożądane. Lekarze i farmaceuci wskazują na potrzebę podjęcia działań upowszechniających stosowanie leków recepturowych oraz ustalenia zaktualizowanych standardów ich przepisywania.